



PO SOVIETINIŲ KEVALŲ

Jurginio rožių istorija

Sovietinis Lietuvos istorikas Juozas Jurginis „Literatūroje ir mene“ papasakojo įdomią istoriją. Ne tik įdomią, bet ir reikšmingą. Pasirodo, jis buvo nuvažiavęs į Užbektijos miestą Samarkandą ir visai atsitiktinai susitiko ten jau iškraipyta Rovidniko kasko pavarde lietuvių Raudonikį. Tas Raudonikis kalba rusiškai, o gal ir užbektiskai. Jo žmona — Nataša, vaikai — Ivanas ir Kolia. Ir apie Lietuvą jis girdėjo tik iš bobutės ir tėvų. Ir kalbėti lietuviškai jis nemoka. Jurginis jį sveikino šiaip ir kitaip, bet Raudonikis jį lietuviškai sveikinimų nesuprato. Jurginyje jis atpažino lietuvių tik tada, kai šis prašomas pradėjo jam kalbėti „Tėve mūsų“. Tada pats Raudonikis jam lietuviškai pasakė „Sveika Marija, malonės pilnoji“, nusišėdė savo svečių namo, pavaišino, pasikalbėjo apie skaidrų Lietuvos upių vandenį, o kai Jurginis grįžo į Lietuvą, tai jam atėjo iš to sutiktojo lietuvių rožių siuntinys.

Graži istorija, ir mums atrodo, kad Jurginis gerai padarė, jei paskelbė ją. Ta istorija juk liudija ne tik tai, kad mūsų bolševikai tebemoka poterių, kurie jiems kartais išeina į naudą. Jei Jurginis nebebūtų mokėjęs poterių, tai senas ir tradicingas Raudonikis gal nebūtų pajutęs jam tokios lietuviškos šilumos, nebūtų vaišinęs ir rožių siuntęs, kurios dabar žydi Vilniuje ir primena Jurginiui aną šiltą susitikimą.

Ta istorija taip pat rodo, koks tradicingas gali išlikti lietuvis net ir kažkur Uzbekijoje, vienai vienas tarp svetimi. Sovietinis režimas laužė draskė visas tradicijas, bet Raudonikis poterių žodžius net lietuviškai išlaikė savyje iki senatvės.

Ta istorija dar rodo, kad ir mūsų kai kurie aukštieji bolševikai dar nėra visiškai sugėdę. Jiems miela sutikti lietuvių ir kai kur kur ir tegu net per poterių užmegztį su jais ryšį. Miela net per laikraštį papasakoti savo susitikimą kitiems.

Deja, sakyti, kad šitiek vis dėlto būtų per mažą susilaukti iš tų, kurie brangina lietuvių ir lietuviybę. To Raudonikio seneliai, tur būt, atsistūrė Uzbekijoje baltųjų carų laikais. Tačiau masės lietuvių buvo išgąbentos iš Lietuvos ir dabartiniais raudonųjų carų laikais. Argi nebūtų miela kam nors pavaikščioti jų pėdsakais, pakalbėti su dar gyvais ten išlikusiais apie skaidrų Lietuvos upių vandenį, surinkti žinių, kas, kada ir kaip su jais atsitiko?

Mes tikime, kad daugelis Lietuvos komunistų nėra tiesiogiai kalti už ištremtųjų lietuvių tragediją. Bet jie parodytų ir savo sąrą valią ir sąžinės švarumą, jei paskaičiuotų Sibire palikusius kaulus lietuvių, jei susitikytų su ten dar likusiais gyvaisiais, jei kaip nors pareikštų jiems užuojautą ir meilę, jei parodytų, kad ne per šių nelaimingųjų kančias ir lavonus jie patys šiandien pasiekė to, ką turi.

Patriotizmas ir jo monopolis

Artėjant Vilniuje ruošiamosioms „Stalino saulės“ parvežimo sukakties iškilnėms, sovietinėje Lietuvos spaudoje daugėja straipsnių dėl to, kieno pozicijos teisingos. Mes čia vis pasisakome prieš rusiškąją Lietuvos okupaciją ir giname tokias pozicijas. Sovietiniai žurnalistai ipareigoti įrodinėti, kad dabartinė Lietuvos padėtis yra pati geriausia. Štai birželio 12 d. „Tiesoje“ ta tema pasireiškė ir karštasis Zimano pavaduotojas S. Laurinaitis. Jis, pavyzdžiui, pa neigia teisę šnekėti apie patriotizmą sveturių gyvenantiems lietuvių veikėjams, o priskiria ją vien komunistams. Jei kas iš užsienio gyvenančių lietuvių esą patriotai, tai tik tie ramūs žmoneliai, kurie, sako, myli ir Tarybų Sąjungą.

Vadinas, lietuviško patriotizmo monopolis, pagal Laurinaitį, priklauso vien tik tiems, kurie pritaria Lietuvos įjungimui į Sov. Sąjungą.

Matote, čia mes skiriamės ir skirsimės, nors Laurinaitiui ir jo duondaviams net ir labai nepatiktų.

Mes galvojame, kad ne patriotai, o lietuviškų reikalų ir Lietuvos išdavikai yra visi tie lietuvių komunistai, kurie nenori nepriklausomos Lietuvos ir būtinai laikosi įsi kabinę rusišką skverno.

Aišku, šitoks „patriotizmas“ jiems patogus ir naudingas. Turėdami už savo pečių rusus, jie jaučiasi dideli ir ramūs.

O mes norime savo krašto tokio pat laisvo, kaip yra laisvi visi šiaurės geležinės uždangos esantieji kraštai, kaip net ir mažosios Afrikos tautelės.

Manchestrėje gyvenančiai Magdalenai Navickienei ir jos šeimai dėl jos sesers ONOS LUKOŠEVICIENĖS — LUKAS mirties nuoširdžiai užuojautą reikšia

J.L. Venckai ir S. V. Polikauskai
Chicago, USA

LAISVINIMO BYLA

Eltos Informacijų Redaktoriaus paprašytas, Vyriausiojo Išlaisvinimo ir Lietuvos Laisvės Komiteto Pirmininkas Vaclovas Sidzikauskas atsakė į visą eilę klausimų, kuriais domisi lietuviai išėivijoje ir kurie svarbūs bei aktualūs visiems lietuviams šiaurės ir anapus geležinės uždangos. Pirmieji klausimai:

— Pone Pirmininke, kas pastaruoju metu daugiau ryškinama VLIKo veikloje? Kokių priemonių, veiklos būdų imasi VLIKas, siekdamas pabrėžti Lietuvos laisvės kovų 25-sias metines? Ar numatoma atkreipti Vakarų dėmesį į Lietuvą ir kituose Pabaltijo kraštuose rengiamą spektaklį — 25-ąją okupacijos sukaktį, jos tikslus? Tenka laukti solidarios visų pabaltiečių veiklos — tai liudijo spaudoje jau paskelebtas Manifestas?

— Du dalykai, — atsakė V. Sidzikauskas, — šiuo metu VLIKo Valdybai labiausiai rūpi: 1. Lietuvos laisvės kovų 25-rių metų sukaktį panaudoti laisvojo pasaulio sąžinei supurtyti ir jo dėmesui į Lietuvos bylą atkreipti; 2. Okupanto skelbiamą Lietuvos pavergimo džiūgavimą demaskuoti laisvųjų lietuvių veikla už Lietuvos laisvę, o okupanto neapykantą ir panieką Lietuvos laisvės kovotojams neutralizuoti laisvųjų lietuvių dėmesui ir pagarbą laisvės kovos aukoms. Čikagos lietuvių pastangos ta intencija pastatyti Verdi „Requiem“ ir Tėvo Markaičio „Vilniaus Varpus“ yra labai patrauklus pavyzdys.

Turėdama galvoje bendrą visų trijų Pabaltijo valstybių dabartinę padėtį, VLIKo Valdyba randa tikslingą ir šių sukakties metų žygius apjungti Estijos, Latvijos ir Lietuvos vieninga programa. Tai programai vykdyti esame sudarę Pabaltijo Valstybių Laisvės Tarybą. Taryba jau paskelbė kelionis kalbomis savo Manifestą ir išleido brošiūrą „The Baltic Countries — Soviet Colonies in Heart of Europe“. Paragino visų laisvųjų kraštų estus, latvius ir lietuvius bendromis jėgomis daryti žygių atitinkamose vyriausybėse, kad būtų paskelbta Pabaltijo Tautų Diena, kad Jungtinėse Tautose paremtų Pabaltijo bylos išskėlimą ir kitomis progomis palaikytų Pabaltijo tautų laisvės kovą.

Šalia sudarytosios Pabaltijo Valstybių Laisvės Tarybos, su latviais ir estais solidariai veikiamą Pavergtųjų Europos Tautų Seime ir Estijos, Latvijos, Lietuvos Laisvės Komitetų plotmėje. Bendromis jėgomis leidžiame „The Baltic Review“ ir „Revista Baltica“. Neseniai man pačiam teko visų trijų Pabaltijo valstybių vardu liudyti JAV Kongreso Pakomisei Europos Reikalams.

— Ar tikimasi, kad šių metų vasarą išėivijoje minimos sukakties turės platesnių atgarsių ir lietuvių tautų siekiams draugiškoje Vakarų visuomenėje?

— Taip. Lietuvių jaunimo demonstracijos Vašingtone, Kongreso Pakomisės Europos Reikalams susidomėjimas Pabaltijo valstybių padėtimi, Lietuvos vėliava New Yorko Pasaulinėje Mugeje ir Lietuvių Diena birželio 13 su pamaldomis Vatikano Paviljone, neskaitant daugelio kitų faktų bei reiškinii, liudija didesni atgarsius Lietuvos ir Pabaltijo valstybių bylai. Tiesa, lig šiol mes tokio atgarsio nesame pajutę iš Europos.

— Kokie yra, — toliau teiravosi Eltos Inf. Redaktorius, — VLIKo ir kitų lietuvių veiksmų pageidavimai, visame pasaulyje ruošiantis minėti abi sukaktis?

— VLIKo ir kitų lietuviškų veiksmų pageidavimai ir, sakyčiau, net daugiau kaip pageidavimai — konkreti programa ryšium su laisvės kovos 25-rių metų sukakties minėjimu yra paskelbti, ir čia jų nekartosis. Galui tik pasidžiaugti, kad pirmieji labai pakiliai ir reikšmingai tatau suorganizavo Pietų Amerikos lietuviai savo sėkmingu Kongresu. Jo sukeltas entuziazmas, be abejo, ras atgarsio ir atskiruose Pietų Amerikos kraštuose.

— Kas numatoma atlikti, siekiant, kad Didžiosios Valstybės panaudotų priemones įvykdyti Pabaltijo tautų apsisprendimo teise? Ar esama galimybių, kad J. Tautų Komisija kolonializmui likviduoti pradėtų svarstyti sovietų kolonializmą Pabaltijo valstybėse?

— Nepraleidžiam nė mažiausios progos reikalauti ir prašyti, kad Jungtinių Tautų 24-ųjų Komisija pradėtų sovietinio kolonializmo tyrimus. Čia mums stipriai talkina Tarptautinė Žmogaus Teisių Lyga, taip pat Pavergtųjų Europos Tautų Seimas. Jis prasme neabejotinai pozityvus yra ir L. Valiuko vadovaujamo Komiteto „For Congressional Action“ vaidmuo. Tada priminė ir Kongreso Užsienio Reikalų Komisijos Europos Reikalų Pakomisė pirminkė Mrs. Edna F. Kelly. O bendri estų, latvių ir lietuvių komitetai atskiruose kraštuose skatinas savas vyriausybes Jungtinėse Tautose kelti Pabaltijo valstybių bylą. Yra galimybių, kad minėta Komisija

svarstys sovietinio kolonializmo Pabaltijo klausimą. Tik ar ir kada jas Jungtinių Tautų forumą lemiančios jėgos norės naudoti — kitas klausimas. Faktiškai Jungtinės Tautos gyvena gana kritišką padėtį, ir todėl yra natūralus nenoras savo sąjon dar daugiau „karštų bulvių“ pasiminti.

— Ar esama patikinimų iš JAV vyriausybės dėl jos nusistatymo toliau kietai nepripažinti Pabaltijo prievartinio įjungimo į Sovietų Sąjungą?

— Nėra jokio ženklų, kad Amerika savo ligšiolinę politiką dėl neteisėtus sovietinės aneksijos Pabaltijo valstybėse būtų linkusi peržiūrėti. Savo keliu įvairiais kanalais yra daromi žygiai Vašingtone, kad vyriausybė ar Kongresas šiemet parodytų savo specialų dėmesį Pabaltijo valstybėms.

— Tamstai, p. Pirmininke, P. Amerikos Lietuvių Kongreso proga teko lankyti P. Amerikos kraštuose. Prisiminus buvusius kontaktus, koks, trumpai suglaudus, tu P. Amerikos kraštų nusistatymas bei nuotai- koku okupuoto Pabaltijo atžvilgiu?

— Įvairūs. Kai kurie kraštai yra suinteresuoti plėsti savo ūkinius santykius su Sovietų Sąjunga ir todėl, bent oficialiai, darosi santūrius mūsų bylos atžvilgiu, kad neerzintų Maskvos. Tačiau dauguma Pietų Amerikos kraštų patys jau turi aktyviai gintis nuo komunistinių užmačių. Jie ne tik supranta Pabaltijo valstybių reikalus, bet ir talkina mūsų pastangoms.

— Ar, VLIKo žiniomis, — toliau teiravosi Eltos Inf. Redaktorius, — yra veiksminga lietuvių tautos rezistencija prieš okupantą, jo vedamą rusinimą?

— Ilgų metų terorų okupantas yra nužudęs šimtus tūkstančių lietuvių, tačiau jis niekada neįstengs pasmaugti laisvės idėjos. Idėjos, kuri, kankinių krauju nuskaiderinta, kaitina ir įkvepia gyvuosius trokšti — laisvės asmeniui, laisvės tautai, laisvės gyvenimui, laisvės kūrybai. Pavergimo sukakties minėjimu okupantas siekia laisvės idėją susilpninti. Vietoj laisvės siekia pavergtąjam lietuviui įpiršti laisvės priešybę, kad pavergimą laikytų laisve, pavergėją — išlaisvintoju. Tuščios pastangos!

— Ar turima žinių, kad apsiungimas VLIKe sukėlė teigiamas nuotaikas Lietuvoje? Ar tokios nuotaikos pastebimos ir išėivijoje?

— Taip, tai turėjo teigiamų pasėkų. Išėivijų tarpe ne tik iš spaudos išnyko tarpusavio prieaištai bei įtarinėjimai. Pačioje VLIKo Valdyboje ir Taryboje ryškus vi- siškas vieningumas ir bendromis jėgomis bei pastangomis ieškojimas kiekvienam klausimui geriausio sprendimo, kiekvie- nam veiksmui — geriausių rezultatų.

— Ar, Tamstos, Pone Pirmininke, nuo- mone, dabartiniai Sovietų Sąjungos ūki- niai, politiniai ir ideologiniai sunkumai sustiprino pavergtųjų išlaisvinimo viltis? Kaip į Lietuvos ir Pabaltijo tautų išlais- vinimo vyksmą atsiliepia dabartinė tarptautinė padėtis? Ar joje daugiau pragied- rulių, ar pastebima ir šėšėlių?

— Taip, tie sunkumai sustiprino viltis. Bendroji tarptautinė nuotaika už tautų laisvą apsisprendimą, be abejo, yra didelė moralinė atrama Pabaltijo valstybių lais- vės kovoj. Tai daugiau nei pragiedrulių švystelėjimas. Tai jau nuolatinis signalas okupantui, kad jo agresijos sukurta padė- tis Pabaltijo valstybėse yra neteisėta ir laikina. Daugiau negu pragiedrulis yra ir Amerikos politika Pietryčių Azijoje ar Do- mininkonų saloje. Žinoma, tarptautinės padėtis poveikis Lietuvos laisvės kovai daug pareina nuo to, ar ir kiek mes patys iškilusias progas sugebame ir pajėgiame panaudoti. Šio meto tarptautinės padėties šėšėlių tenka laikyti Jungtinių Tautų De- kolonizacijos (24-ųjų) Komisijos vienašali- šką savo uždavinį susisauzinimą tik Afro- Azijos kolonializmo klausimams, vengiant sovietinio kolonializmo. Norisi tačiau tiki- ti, kad ir šiame šėšėlyje gali pasirodyti prošvaisčių. Kiekvienu atveju, kad ir vin- giuota, tarptautinė raidos kryptis yra tau- tų laisvės kryptis.

— Kokie Tamstos pageidavimai lietuvių visuomenei Vakaruose, šią vasarą laisvie- siams lietuviams minint laisvės kovų ir Birželio išėivimų sukaktis?

— Šiuos Lietuvos laisvės kovų 25-rių metų sukakties metus laikau sustiprintos Lietuvos laisvės kovos metais, — pareiškė VLIKo Pirmininkas V. Sidzikauskas. — Tai reikšia visų laisvųjų lietuvių pastangų bei darbų sustiprinimą ir išplėtimą. Pirmiau- sia, tai turi pasirodyti kaip tikslai tokio- mis progomis, kaip 1940 ir 1941 m. birž- lio įvykių prisiminimas, kaip Pavergtųjų Tautų Savaitės atžymėjimas, kaip aukos Tautos Fondui ir apskritai kaip apsispa- lmas nuo įvairių dulkų, kurios per 25-rius metus yra kartais nusėdusios laisvojo lie- tuvio dvasioje ir širdyje. (Elta)

SUSITIKIMAS SU DEANU RUSKU

(Elta) Vos porai dienų tepraslinkus nuo rezolucijos Pabaltijo kraštų reikalu pri- ėmimo JAV-bių atstovų rūmuose, birželio 23 d. Amerikos valstybės sekretorius Dea- nas Ruskas susitiko su pabaltiečių delega- cija ir visą pusvalandį su ja kalbėjosi. De- legaciją sudarė Amerikos Lietuvių Tary- bos pirmininkas L. Šimutis, vicepirm. A. Rudis, Amerikos Latvių S-gos pirm. P. Le- jinš ir vicepirm. Berzinš ir Amerikos Es- tų Tautinio Komiteto pirm. H. Leesment bei vicepirm. Buschman.

Pabaltiečių atstovai pirmiausiai padėko- jo Deanui Ruskui už priėmimą tuo laiku, kai lietuviai, latviai ir estai mini 25-ąsias maskvinio pavergimo, o taip pat savo ko- vos už išlaisvinimą iš sovietinės priespa- dos metines. Išreiškė didelę padėką ir už JAV-bių vyriausybės nusistatymą nepipa- žinti Pabaltijo kraštų okupacijos teisėtu įjungimu į Sovietų Sąjungą. Įteikė memo- randumą, kuriame nurodyta, kad 1940 m. liepos 23 d. valstybės sekretoriaus pareigas ėjęs Summer Welles JAV-bių vyriausybės vardu pasmerkė Sovietų Sąjungos įvykdy- tą Pabaltijo valstybių užpuolimą ir užtik- rino, kad Vašingtonas ir ateityje laikysis to paties nusistatymo. Ir iš tikrųjų Ameri- ka iki šiol savo politikos Pabaltijo valsty- bių atžvilgiu nepakeitė. Iš pasikalbėjimo su Deanu Ruskui išryškėjo, kad ji ir ateity-

je nesikeis. Pasikalbėjimo metu pabaltie- čių atstovai protestavo prieš neteisėtą jų kraštų okupaciją ir prašė daryti žygius, kad Lietuva, Latvija ir Estija vėl galėtų naudotis laisvu ir nepriklausomu gyveni- mu. Tas prašymas buvo juo paveikesnis, nes sutapo su prieš porą dienų Kongreso priimta rezolucija.

Buvo paliesti ir kiti aktualūs klausimai, kaip Sovietų Sąjungos ir Amerikos konsu- liarinė sutartis, kultūrinis bendradarbia- vimas, Maskvos vykdomas Pabaltijo kraš- tų rusinimas, Jungtinių Tautų vaidmuo pa- vergtųjų tautų išlaisvinime ir kiti. Valsty- bės sekretorius prašė suteikti daugiau duo- menų ne tik apie politinį bei ūkinį, bet ir apie kultūrinį šių dienų gyvenimą Pabalti- jų.

Su valstybės sekretoriumi Deanu Ruskui pabaltiečių atstovams teko oficialiai susi- tikti ir pasikalbėti pirmą kartą. Todėl šis įvykis laikomas antru svarbiu žingsniu po rezolucijos Pabaltijo tautų reikalu pri- ėmimo JAV-bių Kongrese.

Kai pavertieji pabaltiečiai savo tėvy- nėje yra verčiami viešai reikšti džiaugs- mą jiems Maskvos uždėtai vergijos pan- čiais, laisvieji lietuviai, latviai ir estai ne- atlaidžiai kovoja už savo brolių ir tėvų žė- mės laisvę. Ir ta kova jau ima duoti gra- žius vaisius.

Septynios DIENOS

PADĖTIS VIETNAME

Prez. Johnsonas pareiškė, kad padėtis Vietname blogėja ir JAV neužteks ten ir 75.000 karių (dabar yra 60.000).

Bet JAV pasiryžusios nepasiduoti. Po antrojo pasaulinio karo JAV jau turėjusios 160.000 aukų, bet apgynusios Graikiją, Tur- kiją, Persiją, Formozą ir kitus kraštus.

U THANTAS APIE ATEITĮ

UNESCO konferencijoj Ženevoje J. Tau- tų gen. sekr. U Thantas ispėja, kad artė- jant į 1970 metus vis daugės pasaulyje be- darbų ir daugiau žmonių jaus badą.

Tai padėčiai lengvinti jis siūlė plėsti ir stiprinti bendradarbiavimą tarp ūkiškai pa- žangių ir atsilikusių kraštų.

RUMUNIJOS KONSTITUCIJA SU DAUGIAU NEPRIKLAUSOMYBĖS

Rumunijos vyriausybė yra paruošusi naujos konstitucijos projektą, kuris netru- kus turės būti priimtas.

Konstitucija rodyt didesnę krašto ne- priklausomybę nuo sovietų. Senojo kon- stitucijoj nurodyta, kad Rumuniją išlaisvi- no sovietų raud. armija ir kad užsienių politika paremta draugyste ir sąjunga su Sov. Sąjunga. Naujoji nurodo, kad Rumu- nija pati išlaisvino ir kad kraštas sieks bendradarbiavimo su visais kraštais, nepai- sant jų politinės ir socialinės santvarkos. Taipgi pabrėžiama greitesnė liberalizacija ir aiškesnės individo teisės (žmogus galės būti sumintas tik turint įrodymus, kad jis kaltas).

MARSO PAVEIKSLAI

Prieš 8 su puse mėnesio paleistas, ame- rikiečių erdvės laivas Mariner-4 jau siun- čia pirmuosius tos planetos paveikslus. Bet paveikslui perduoti žemėn reikia 8 val. 35 min. Iš viso per 9 dienas turės būti perduo- ta 21 paveikslas.

Pradėdamos perdavinėti paveikslus, Ma- riner-4 buvo nutolęs nuo žemės jau 134 mil. mylių. Jis buvo jau praskridęs Marsą (apie 6.103 mylias), kai perdavė pirmąjį paveikslą.

Sovietų dabar artėjančiame į Marsą lai- ve Zond-2 nutilo visi aparatai.

BASTILIJOS PAĖMIMO PARADAS

Švenčiant Bastilijos paėmimo sukaktį, Prancūzijoje buvo suruoštas didžiulis ko- riuomenės paradas.

Bastilija buvo Prancūzijos kalėjimas, pa- statytas 1382 m., o nuo 1476 m. paverstas politiniu kalėjimu, kur būdavo uždaromi ir laikomi žmonės net be teismo. Paryžie- čiams tai buvo monarchistinės valdžios sau- valės simbolis. Sukilę paryžiečiai sugriovė 1789 m. liepos 14 d., ir ta diena virto tau- tine švente.

DERINAMOS NUOMONĖS

Sov. Sąjungos komunistų partijos pir- masis sekretorius Brežnevus laikėsi nuomo- nės, kad kraštas turi stiprinti karines pajė- gas, o min. pirm. Kosyginas — kad turi bū- ti gaminama daugiau gyventojams reika- lingų dalykų, kaip iš pradžių ir Chruščio- vas, kai tik perėmė valdžią.

Volgograde pasakytoje kalboje dabar ir Kosyginas jau pareiškė, kad kariuomenei reikalinga labai didelių sumų, kurias būtų malonu panaudoti civilinės ekonomijos rei- kalams. Bet taupyti gynybos išlaidas, sa-

ko, reikštų eiti prieš valstybės ir gyvento- jų interesus.

MIRĖ ADLAJUS STEVENSONAS

Užsukęs į Londoną, staiga mirė JAV am- basadorius prie J. Tautų Adlajus Stevenso- nas (65 m. amžiaus).

Jis yra buvęs Illinois valstijos gubernato- rium, o 1952 ir 1956 m. rinkimuose kandi- datavo į prezidentus, kaip demokratų par- tijos atstovas.

ILGIAUSIAS TUNELIS

Iškilmingai atidarytas po Mont Blanc iš- kastasis ir Prancūzija su Italija jungiąs il- giausias pasaulyje (7 mylių ilgio) tunelis. Atidarė abiejų kraštų prezidentai.

POTVYNAI V. VOKIETIJOJE

Dėl didelio lietaus V. Vokietijoje patvi- no Wazerio upė ir potvyniuose paskendo žemutinioji Saksonija, Hesse ir šiaurinė Reino Westfalija.

Pridaryta daug nuostolių, žuvo keliolika žmonių. Gelbėjimo darbus vykdė armija.

DIPL. SEFO MIN. S. LOZORAČIO KELIONĖS

Liet. Diplomatinijos Šeſas Min. S. Lozoraitis sugrįžo į Romą, praleidęs 7 savaites Strasburge, Paryžiuje ir Londone

Strasburge S. Lozoraitis, Pavergtųjų Eu- ropos Tautų organizacijos ir Lietuvos Lais- vės Komiteto pakvietimas, dalyvavo PET de- legacijoje, kuri stebėjo Europos Tarybos Patariamiosios Asamblėjos darbus. Pary- žiuje, kur min. Lozoraitis atstovauja Lie- tuvos interesams, jis buvo priimtas užs. reikalų ministerijoje, kartu su PET vado- vybės nariu, buv. Rumunijos užsienio rei- kalų ministru K. Vissoianu aplankė Pran- cūzijos parlamento užsienio komisijos pir- mininką M. Schumanną ir buvo Prancūzi- jos - Baltijos draugijos pusryčiuose - deba- tuose. Londone Lozoraitis pakartotinai ta- rėsi su Lietuvos ministru Didž. Britanijo- je B. K. Balučiu, dalyvaujant Pasiuntiny- bės Patarėjui V. Balickui, padarė praneši- mą Lietuvių Namuose, turėjo eilę pasikal- bėjimų su vietos lietuvių politikos ir visuo- menės veikėjais ir atsilankė Lietuvių Sody- boje. Jis dalyvavo min. B.K. Balučio su- kviestame Pasiuntinybėje Pabaltijo Valsty- bių diplomatinių atstovų Londonne posėdy- je ir Lietuvių - Lenkų A. Mickevičiaus D- jos valdybos jam suruoštame priėmime.

MIN. S. LOZORAČIO REIKŠMINGAS STRAIPSNIS

Šveicarijos laikraštis „Basler Nachrich- ten“ yra paskelbęs vedamuoju Min. S. Lo- zoračio straipsnį apie antrojo pasaulinio karo pasekmes Lietuvai ir kitoms Rytų ir Centro Europos valstybėms, kurias Sov. S- ga užvaldė, nors Vakarų demokratijos vedė ir laimėjo karą laisvės šūkiu. Ryšium su dažnai pasireiškiančiu dabar Vakaruose palinkimu tenkintis tariamąja komunisti- nės santvarkos liberalizacija, straipsnyje pabrėžiama, kad pavergtosios tautos turi teisę ne į jų priespaudos liberalizaciją, bet į laisvę bei nepriklausomybės atstatymą. Vokietijos Federalinės Respublikos radi- jas yra transliavęs ilgą ištrauką iš Lozo- račio straipsnio kartu su citatomis iš ang- lų ir prancūzų laikraščių „Economist“ ir „Aurore“.

KARKLUPĖNAI

Patinka kam nors ar nepatinka, bet garbiausieji pasaulio romanai yra meilės istorijos. Imkite Goethės „Jaunojo Verterio kančias“, Flauberto „Ponia Bovary“ ir dar daugybę kitų, kai nukreipiamie žvilgsni į kitataučius, arba A. Vaičiūlaičio „Valentiną“, M. Katiliškio „Miškais ateina ruduo“ ir kitus, kai kalbame apie savuosius. Dėl to jeigu susilauktume dar vienos meilės istorijos, tai nebūtų ko stebėtis. Tai dažnas ir nuolatinis literatūros dalykas, ir jeigu kiltų koks nors klausimas, tai tik rašytojo pajėgumo pavaizduoti tokią meilės istoriją.

Naują meilės istorijos romaną parašė Albinas Baranauskas, ir to romano vardas yra **Karklupėnuose**. Jis parašė, o „Draugas“ savo 1000 dolerių premija apdovanojo. Turint galvoje tą premiją, galėtume pasakyti, kad šią meilės istoriją „Draugas“ užantspaudavo. Vadinasi, istorija turi būti retai tobula ir pavyzdinė.

Dar ir kitas dalykas pristato Albiną Baranauską, kaip mokantį rašyti talentingą žmogų. Pati pirmoji jo knyga, „Sniego platumos“, irgi buvo premijuota, vadinasi, išskirtinai teigiamai įvertinta. Gražių atsiliepimų susilaukė ir antroji jo knyga — „Kalkos ir lankos“. O ši trečioji vėl buvo įvertinta premija.

„Karklupėnų“ istorija — jaunos merginos meilės istorija. Ji vyksta Lietuvoje vokiečių okupacijos metais. Janina Steponaitytė, tik baigusi gimnaziją, priversta iš Kauno nusikelti į Karklupėnus, nes ten jau gyvena jos ištėjęs sesuo ir ten gauna darbo tėvas. Nuvažiuoja ji ten dar mergiškai, ištraukta iš įprastinės aplinkos, ir iš pradžių tiesiog niekuo nesidomi, vien tik knygomis. Bet ji čia susitinka seną ir ilgai Karklupėnuose išgyvenusią savo draugę Melaniją, kuri ją stengiasi išvesti į žmones. Ji suveda Janiną su vietiniu jaunu — merginomis ir vaikais.

Istorija vyksta lėtai: pati meilė užsimezga tik gerai apie romano vidurį. Dėl to galėtume sakyti, kad rašytojas savo herojė tiesiog atveda į meilę per Melaniją, per naują aplinką, per jos susidūrimus su jaunimu, per keliones kas vakarą atsinešti iš ūkininko pieno. Istorija taip pat ir nesudėtinga. Pasivaikščiojimai po miestelį, keli jaunimo susitikimai, draugų pasikalbėjimai. Tai taip, galima sakyti, ir vyksta nuobodoka merginos gyvenimas su prisiminimais apie gimnazijos laikų meiles, su sąvjonėmis apie klajojančius riterius, su nusiylimu, kai pirmą kartą sutiktieji riteriai sudaro nelabai riterišką įspūdį. Bet tas ri-

teris Kalvaitis pamažu įeina į Janinos Steponaitytės gyvenimą, jie abu suranda juos rišančių bendrų interesų. Savo ruožtu jaunoji herojė pamažu baigia išsinti iš gimnazistiškų svajonių nueidama tarnauti ir vis daugiau apsispradama su žmonėmis.

Taip nežymiai, taip atsargiai, taip ramiai viskas vyksta, kad skaitytojas net patenkintas, kai jaunasis riteris ateina į įstaigą pas jaunosios tėvą paprašyti dukters rankos, tada paaiškėja paslaptis ir įvyksta na muose dar ligi tol nepatirtas sujūdimas.

Ar tasai romanas yra koks nors stambesnis lietuvių literatūros laimėjimas?

Greitai atsakyti taip ar ne gal reikėtų perversinti ar per lengvai nubraukti laimėjimus. Teigiamai vertinti verstų ir autoritetas tos komisijos, kuri už šį romaną paskyrė rašytojui premiją. Tada, vadinasi, reikėtų sutikti su leidėjų tvirtinimu, kad šis romanas nekelia jokių degančių ir neišsprendžiamų problemų. Problema čia gyvenimiška, paprasta ir kasdieniška: jauna pora susitiko, išmylejo ir vestuvėmis baigė romaną. Tiesa, kad romanas nukelia skaitytoją į paprastų žmonių gyvenimą, o ne dvarininkų, rašytojų ar dailininkų. Bet truputį abejotume, ar iš tikro šiame romane turi kokios nors svaresnės reikšmės lyriškumas, kuris tą paprastą istoriją ypačiai nuspalvintų ir sušildytų. Alb. Baranauskas nėra nei stilistas, kuris užkerėtų piešiniu, nei lyriškas. Toli jam čia iki kito suvalkiečio — Ant. Vaičiūlaičio su jo „Valentinu“ meilės istorija. O jeigu tas gyvenimas romane toks jau paprastas, toks kasdieniškas, ramus, nesudėtingas, tai lyriškumo druska daug padėtų sudaryti skoniui.

Mūsų romanas, kaip ir Alb. Baranausko pavyzdys rodo, dar vis dažnai tebėra ramus, nekaltas, bijas sudėtingesnės intrigos, audros, žmonių, kurie išsiveržtų iš idilijos rėmų. Kažin, ar tai kartais nereikšia ir pačios literatūros menkėjimo, artėjimo į ramią mirtį? Žiūrėkite, net ir pirmieji mūsų romanai (Pietario „Algimantas“ ar Dobilo „Blūdas“) nebuvo tokie perdėtai kasdieniški ir ramūs. O gi negalėtų būti, kad mes, juo toliau, vis labiau grįžtume į ramų idilišką piemenų gyvenimo padėtį, kur nebėra jokių problemų, kur pieno puodukas išsprendžia viską.

Žinoma, iš šio romano negalima pasidaryti per didelių išvadų. Juk mes nežinome, gal komisija, atrinkdama jį premijai, turėjo dar krūvą visišką kitokių, ne tokių ramų ir kasdieniškių, tik šis jai patiko, kaip ramybę nešas nuo įvairių sunkių problemų ir gyvenimo sudėtingumo pavargusiems lie-

KOVŲ DEL LIETUVOS LAISVĖS 25-OMS METINĖMS ATŽYMĖTI LEIDINIAI

(E) Ryšium su Sovietų Rusijos agresijos prieš Lietuvą, taip pat Estiją bei Latviją, 25-ąją sukaktimi, paženklinusia Lietuvos laisvės sutemų ir lietuvių tautos kovų Lietuvai laisvę sugrąžinti 25-ąsias metines, Lietuvos Laisvės Komitetas, ACEN padedant, ir Pabaltijo Valstybių Laisvės Taryba, Laisvosios Europos Komitetui paremiant, išleido šiuos leidinius:

Manifestą, kurio išspausdinta 25.000 egz. anglų kalba, 10.000 ispanų, 5.000 vokiečių, 3.000 prancūzų bei reikiamus kiekius portugalų, arabų ir italų (drauge su itališkąja ELTA) kalbomis.

8 psl. brošiūrėlę anglų kalba 25.000 egz. Brošiūrą „Lithuania“, 48 psl., anglų kalba, apie 6000 egz.

Baltic Review (specialus žurnalo numeris), apie 3000 egz.

Revista Baltica (spec. žurnalo nr.), ispanų kalba, spausdinamas.

Be to, šių metų akcijai labai tinka Atstovų Rūmų išleistas „Conditions in the Baltic States and in Other Countries of Eastern Europe. Hearings before the Subcommittee on Europe, Committee on Foreign Affairs House of Representatives, Eighty-ninth Congress“. Šio leidinio gauta keletas šimtų. Stengiamasi gauti daugiau.

PRADĖTAS LEISTI TAUTOS FONDO BIULETENIS

(E) Šiomis dienomis pasirodė pirmasis Tautos Fondo biuletenio numeris. Leidėjai nurodė, kad biuletenis išeis kas 3 mėnesiai. Jo tikslas — informuoti atstovybes ir igaliotinius apie Tautos Fondo veiklą. Pirmame numeryje pranešta, kuriuose kraštuose veikia Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto ir Tautos Fondo atstovybės ir kurie asmenys joms vadovauja. Iš jo sužinome, kad VLIKas ir Tautos Fondas savo atstovybes turi JAV-se, Kanadoje, D. Britanijoje, N. Zelandijoje, Australijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje, Vėnezueloje, Kolumbijoje, Argentinoje, Brazilijoje, Urugvajuje.

Leidimo darbas bus pradėtas 1966 m., ir kol kas numatoma išleisti po vieną knygą kas mėnesį.

AUSTRALIOJE LEIS LIETUVISKAS KNYGAS

ALB Krašto Kultūros Taryba nutarė pradėti leisti Australijoje gyvenančių lietuvių rašytojų knygas — romanus, noveles, sceno veikalus ir poeziją.

Leidimo darbas bus pradėtas 1966 m., ir kol kas numatoma išleisti po vieną knygą kas mėnesį.

tuviams. O pavargusių nebesuvilioti audromis.

Romano kaina 2.50 dol. (224 psl.).

K. Abr.



JIE NEKENCIA DIEVO

III

Komunizmo ateistinės propagandos ginklai yra pasenę, nors jie patys skelbiai eina gyvenimo priešakyje ir vadovauja jam. Jų persėn argumentai yra seniai sugriauti ir šiandien sugriunami, bet niekas ten neturi galimybės, o tuo labiau teisės pasisakyti prieš „moksliška ateistinę propagandą“. Antireliginio „samoninimo“ viena svarbiausių priemonių yra spauda ir pirmoji vietoj mažos knygelės, kurios masiškai leidžiamos ir veltui dalijamos ar net brukamos. Yra leidžiama to paties turinio ir didesnių knygų, įvairios antologijos, ateistiniai laikraščiai, kuriuose surenkami neva pačių skaitytojų pasisakymai prieš religiją ir tikėjimą. Net pagaliau ir grožinė literatūra tenai, jū „sąžinės ir tikėjimo laisvės“ krašte, daugiausia yra persunkta bedievybės dvasia ir pagražinta antireliginėm karikatūrom.

Toji literatūra yra paremta tiesos nutylėjimais, iškraipymais, klatojimais, melu ir šmeižtu. Kadangi labai maža skaitytojų dalis turi pakankamai kritiškumo, kad galėtų šį melą atskleisti, ir kadangi toje literatūroje minimi įvykiai negalimi patikrinti, tai tie melai ir šmeižtai sminga į skaitytojų dvasią ir sukelia, jei ne visišką pritarimą, tai bent įtarimą ir abejones.

Vadovaujantis melu ir suctumu, kovojanti prieš įtakingus religijos asmenis, iškelti neva dokumentai iš archyvų, kurių niekas negali patikrinti, o nekartą tokie „dokumentai“, reikalingi antireliginei propagandai, yra specialiai sudaromi, iškraipant faktus, pakeičiant įvykių vietą ir laiką ir sukuriant nebučių istorijų.

Už geležinės uždangos leidžiamoji antireliginė literatūra nesistengia rimtai svarstyti religinių argumentų ir su religinių knygų autoriais rimtai ginčytis. Toji literatūra nesikreipia į protą, bet į jausmus ir pasamone. Ji religinį priešą pajuokia, stengiasi žmonėse sugriauti pasitikėjimą juo, vaizduoja jį smukusios dorovės ir negarbingo asmenį, iš kurio negalima laukti tiesos. Visas dvasiškias keliamąsias bylas jie pateisina, kad čia nevedama kova prieš religiją, o vien tik prieš dvasiškį politinį veikimą, špionazą, spekuliaciją. Juos ir visus daugiau tikėjimui atsidavusius išjuokia prieš visuomenę, išskiria ir izoliuoja.

Toks visų apleidimo ir savęs vienišumo jausmas pamažu juos naikina, dusina iki mirties, žinant, kad jiems negalima nei religijos, nei savęs ginti.

Komunistinio ateizmo propaganda veikia dvasiniu žmonių sielos žalojimu. Ji nenori ir bijo kankinių, kurie stiprūs savo dvasia, bet ji nori silpnųjų, ji nori žmonių, kurie dvasioje būtų sužaloti, kad savo persekiojimų vergiškai prašytų malonės ir pasigailėjimo, prisipažindami, kad buvę tamšūs religiniai fanatikai, kitų suklaidinti, liaudies priešai, ir prašytų „užtarnautos bausmės“.

Be anaipol tokių atsitikimų labai mažai. Persekiojamieji yra Dievo mylimieji. Dievas savo karalystės valdovas žino, kodėl tik patys geriausieji turi per paniekimus, išjuokimus, ašaras ir kančias pereiti. Ir anie persekiojamieji žino, kad taip pat ir jų Mokytojas tas didžias kančias pirmas perėjo ir jiems paliko testamentą: „Palaiminti, kai jums piktžodžiauja ir persekioja jus ir meluodami sako visa pikta prieš jus dėl manęs. Džiaukitės ir linksminkitės, nes jūsų užmokėstis gausis danguje“ (Mat. 5, 11). Tame žinojime jie laimės Dievo karalystę.

k.v.k.

LIETUVISKOS PAMALDOS

GLOUCESTER — liepos 24 d., šeštadienį, 12 val.

STROUD — liepos 25 d., sekmadienį, 12 val.

ROCHDALE — liepos 25 d., 12 val.

PASKUTINIS POSĖDIS

Kanadiškė „Nepriklausoma Lietuva“ skelbia, kad baigiama spausdinti Juozo Audėno knyga „Paskutinis posėdis“.

Kadangi J. Audėnas buvo paskutiniojo nepriklausomos Lietuvos ministerių kabinetų narys, tai knygoje, matyt, ir aprašomas tas posėdis, kai buvo svarstomas sovietų ultimatas ir pasidalijo nuomonės dėl priešinimosi sovietams.

Be to, J. Audėnas yra paruošęs studiją apie Lietuvos kolchozus ir ruošia monografiją apie Dr. agr. J. Krikščioną.

Paminėtos J. Juškos 150-sios gimimo metinės

(E) Lietuvoje paminėta kalbininko ir tautosakininko Jono Juškos 150 m. gimimo sukaktis. A. Mockus „Tiesoje“ pastebi, kad J. Juškos darbai žymia dalimi persipynę su brolio Antano Juškos veikla. Tai esąs retas kultūros istorijoje reiškinys. J. Juška priklauso nuopelnai, leidžiant dainas ir lietuvių kalbos žodyną. Būdinga, kad J. Juškos sukaktį minint, dabar primygtinai nurodyta, ir broliams Juškomis teiktą aktyvią rusų mokslininkų ir mokslo įstaigų paramą. Lietuvoje išleistos visos brolių paskelbtos dainos ir kt.

Kaimas kryžkelėje

ROMANAS

JONAS AVYZIUS

(33)

Kažkas suspaudė jam petį. Arvydas krūptelėjo ir lėtai pasuko kraujo pritvinusį veidą į tą pusę. Šalia stovėjo statybos kontoros vyriausiasis darbu vykdytojas Bistochodovas, mažas išdžiūvęs žmogelis, ir, atkišęs blyškia ranką, kaltai šypsojosi. Jo veidas buvo strazdanotas, be išraiškos, didelės ausys atlėpusios ir smailos kaip vilkšunio. Arvydas nenkai jį pažinojo, tačiau užteko to, kad nepakęstų visa širdimi. Tai buvo žmogus, kuris, gal būt, pats negalėjo pasakyti, kur jo tikroji tėviškė ir tas kiekvienam brangus žemės kampelis, kuriame gimei ir užaugai, vargu ar priversdavo, jį prisiminus, smarkiau suplakti svetimų kelių dulkėmis apneštą širdį. Kažkada jis buvo neblogas žmogus, tačiau su didėlėmis pretenzijomis, kurių negalėjo patenkinti labai riboti gabumai, ir tai jį, riebaus kšnio mėgėją, pastūmėjo išrašinėti gyvenimui fiktyvias sąskaitas. Prisiminė, vienoje respublikoje turįs gerą draugą. Atvažiavo, paprašė padėti įsikurti. Kaip nepadėsi jaunystės dienų bičiuliui? Sentimentai... O ir vaikas, atrodo, buvo nieko. Buvo... Taigi, tas „buvo“ ne vienas privėrė skverną. Bet Bistochodovui koks reikalas? Partinį bilietą į kišenę, ir pirmyn per visą šalį! Vienoj respublikoj metulius, kitoj dvejus, trečioj vėl, kol nepakvimpa svilėsiais. Blatai, kombinacijos, kyšiai. Bet labai atsargiai, iš lėto, saikingai. Svarbiausia — saikingai. Nereikia būti godžiam — ant šito peilio ne vienas pasimovė. Na, ir ilgai nesėdėk vienoje vietoje. Štai dvi aukšinės taisyklės, kurių laikydamasis gali visą amžių prasivartyti kaip inkstas taukuose. Tiesa, geros nuomonės apie save nesėsi susidaryti (bet ko žmonės neapnibžda?) ir aukštai neiškils, tačiau tuo tegu rūpinasi garbėtroškos, o mes pasinaudosime traukiniais ir lėktuvais.

— Džiaugiuosi sutikęs, — tarė Bistochodovas ir dar kažką pridūrė, bet paskutinius žodžius užtrenkė motoro gaudimas už lango, mat, Klemė Stribokas, išsmukęs nepastebėtas, jau varė atbulą sunkvežimį iš kiemo.

— O aš nesidžiaugiu, — atkrito Arvydas. — Seniai matėmės... — sumurmėjo Bistochodovas, suglumintas Arvydo stačiokiškumo.

— Kiek čia seniai. Juk buvome susitikę rajkome, kai jums įsūdė papeikimą už vogtas plytas.

— Klaida, nesusipratimas. — Bistochodovas lyg nūdęs atitraukė ranką. — Aš nukentėjau nekaltai.

— Taip, jums pašėlusiai pasisekė: biuru nepavyko įrodyti, kad tos plytos sulindo į Bariūno namo sieną.

— Šmeižtas, broliuk. Šimtaprocentinis.

— Bariūnas pakėlė kupiną stiklinę. Alus laistėsi per kraštus, tekėjo ant kelnų. — Bet nepyktu ant tavęs, Toleiki. Jūrėnas atėmė iš manęs partinį bilietą, ir ant jo nepyktu. Tokia politinė linija, nieko nepaveiks — negalima skatinti privačios iniciatyvos. O aš nesutinku su šitokia linija.

Aš manau, kad galima ir reikia plėsti individualių namukų statybą. Juk, pažiūrėkit, kas šiandien būn šie Viešvilės, jeigu būtų pasikliauta vien valstybinėmis statybos mis? Pusė miestelio tebelindėtų lūšnose. Ne, broliuk, kol kas žmogus nėra toks sąmoningas, kokį norite matyti judu su Jūrėnu. Kiekvienas sau stato greičiau, sąžiningiau, taupiau, negu valstybei.

— Ir dauguma, žinoma, iš valstybės kišenės, — pridūrė Arvydas.

Bariūnas vienu užsivertimu supylė į gerkle stiklinę ir linksmai pažvelgė į Arvydą užgrūvusiomis akutėmis.

— Kas iš valstybės, o kas ir ne. Na, sąjūkim, iš valstybės. Ir kas čia blogo? O mudu kieno? Ar ne valstybės? Koks skirtumas, kas pastatė namą — valstybė pati, ar aš už valstybės pinigų? Svarbu, kad namas stovi, o darbo žmogus turi jame pastogę.

Arvydas atsistojo.

— Kiaulė! Nežuteko iš tavęs atimti partinį bilietą — reikėjo atiduoti teismui. Na, šileika! Ar gydydiesi ar važiuosi namo?

Šileika kiltelėjo nuo suolo ir vėl sudribo kaip malšas. Neskustais skruostais riktosi girtos ašaros.

— Kodėl mane vieną į teisimą, broliuk? O tu kas per ponas? Pagal teisybę turime sėsti abu...

— Rokai, ką tu... — sudraudė Bistochodovas. — Mums laikas eiti.

— Ne, aš jam įrodysiu, kad jeigu kaltas vagis, tai šimtą kartų kaltesnis tas, kas kopėčias palaiko. — Bariūnas ištisė purvinus gumbutus pirštus, norėjo nutverti Arvydą už atlapų, tačiau tasai atšoko į šalį.

— Įstatymas draudžia vogti, kombinuoti, duoti ar priimti kyšius. Tu gini įstatymą, o ką darai, kad būti galima gyventi jo nelaužant? Štai sėdi žmogus iš tavo kolūkio ir verkia kruvinom ašarom: vanduo pro stogą sunkiasi, čerpių reikia. O tu ką? Ar duosi čerpių? Jam reikia ir lentų trobos remontui, ir cemento, ir dar kai ko, bet jis nieko negaus iš tavęs. O jei gaus, tai trūpinius iš kolūkio pastalės, apgraužtus kaulus... Aš nekaltinu tavęs, broliuk. Pasakiau, kad suprastum: visi priklausome vieni kitiems, nėra ko dėtis nekaltu avinėliu.

Arvydas griebė Bariūną už gerkles, bet Grigas, iššokęs į tarpą, sučiupo už rankos.

— Tokie vagys, kaip tu, ir priverčia dorus žmones kopėčias laikyti! — sušuko, nustumdamas alkūne Grigą. — Mes dar pasikalbėsime. Liepgiriečiai nepamiršo skriaudų, nemanykite.

— Atleiskite, draugai... — sumurmėjo Bistochodovas išsigandęs. — Jis girtas, nežino, ką kalba...

Bariūnas išsikvėpęs susmuko galustalėje.

— Nekenčiu šventuolių... davatų! Visi veidmainiai, vagys, mėšlai! Visi, — šnibždėjo, užsikniaubęs ant stalo, grieždamas dantis.

Šileika sunkiai atsistojo ir svirduliuodamas žengė prie Arvydo.

— Pirmininke... nepyk... dovanok... Čerpes... magaryčios... nebausk, pirmininke!

— Sukūkčiojo, krito ant kelių ir anksčiau, negu Arvydas atsitokėjo, sugriebė jo ranką ir įsiisurbė gleivėmis lūpomis.

Jūrėnas draugiškai paspaudė abiems rankas ir paprašė sėstis. Plaćiame veide ilgai

nenyko globojanti vyresnio draugo šypseną, bet mėlynos, gilios įkristusios akys nesisypsojo.

Arvydas iš karto pastebėjo permainą ka binate: senį griozdiški baldai buvo pakeisti naujais — moderniškais. Visur vyravo šviesios linksmos spalvos. Kambarys pasidarė erdvesnis, šiltesnis; stambi Jūrėno figūra, atsisėdęs lengvoje kėdėje už nedidelio rašomojo stalo, atrodė gremėzdžiška, nepaslanki, nesiderinanti prie aplinkumos; nejuokiomis dingtelėjo mintis, kad jis turėtų jaustis kaip žmogus, apsiėmęs svetimais drabužiais. Arvydas nesižvalgydamas atsakinėjo į standartinius sekretoriaus klausimus („Ką sekasi?“, „Kas naujo kolūkyje?“, „Ar jau pasiruošėte pavasario sėjai?“) ir matė, kad po kiekvieno atsakymo mėlynosios akys darosi šiltesnės, niuresnės, nors veide, kaip ir anksčiau, tebeklaidžioja atlaidi vyresniojo draugo šypseną.

— Draugas Toleiki, ir tu, Grigai. Visa tai puiku, ką jūs darote savo kolūkiui pakeisti, — pasakė, nevietoje nutraukęs Arvydą, — Jūsų iniciatyva visokeriopai sveikintina. Negalvokite, kad noriu jus varžyti ar kitokių būdų apėti paskutinius partijos nurodymus. Anaipol! Betgi jūs, draugai, neskiriate iniciatyvos savo savualės! O savi valiovimo partija neskatino ir neskatins. Kodėl nesilaikote rajkomo nurodymų? Mūsų įgaliotinis Navikas skundžiasi, kad Liep girių kolūkyje su juo visai nesiskaitoma.

— Navikas nieko nenusimano žemės ūkyje, — įsiterpė Arvydas.

— Jam to ir nereikia — jis atstovauja ne žemės ūkio ministerijai, o partijos politinei linijai kaime. O jūs ją iškraipote, gerbiameji. Man pranešė, kad vakar Liepgiriečiai pristatė į paruošų punktą keturias melžiamas karves. Draugas Toleiki, ir tu, Grigai, girdėjote apie tokį dalyką, kaip partijos direktyvą kelti pieno ūkį, ar jums reikia dar kartą priminti?

— Taip, vakar pardavėme keturias karves, bet jos buvo tik melžiamos, o ne pie-ningos, — ramiai atsakė Arvydas. — Iki balandžio vidurio esame numatę išleisti visas tokias, kurios duoda mažai pieno ir ne apsimoka kolūkiui.

Jūrėnas krūptelėjo ir sustingo. Kaukės plyšeliuose išgąstingai šokinėjo akys.

— Žmogau, ar suprantate, ką darote? Ir kokių metu tai darote? Partija metė šūkį pavyti ir pralenkti Ameriką, skatina kelti gyvulininkystę, didinti žemės ūkio produktų gamybą, o jūs naikinate melžiamų karvių bandą! Toleikis jaunas komunistas... karštas, ir aplamai... suprantama. Bet kur

tavo protas, kolūkio partinės organizacijos sekretoriau?

— Dovanokit, draugas sekretoriau, — Grigas panėrė galvą, susigūžė, tarsi norėdamas už stalo pasislėpti nuo smerkiančio mėlynų akių žvilgsnio. — Visada klaidiai vykdžiau jūsų nurodymus... nors, kaip dabar matome, ne visos uodegėlės buvo savo vietoje. Apie daug ką reikėjo patiems palgalvoti ir daryti pagal savo sąžinę, bet dan tu nepradėdęs proto neigausi. Baimė, nepasitikėjimas valdė žmones, sekretoriau. Viena galva galvojo už visus, kad ją kur korts. O dabar — ne. Dabar partija skatina visus galvoti. Štai ir galvojame. O kai dėl blogų karvių, tai Toleikis gerai daro, jas pardavdamas. Pasikinkęs pelę, toli nenuvažiuosi. Geriau laikyti vieną gerą ir gauti pieno kaip iš dviejų blogų, negu tris blogas, — tai kiekvienas kolūkietis pasakys. Pašaro išeis mažiau, darbdarinių už priežiūrą mažiau, o naudos daugiau. Ūkis ir laikosi ant to, kad pasėja grūdą, o piauna dešimt. Relkia žiūrėti, kaip išeina geriau, sekretoriau.

— Pasilik savo šmintį sau. Šiame kabinate sėdžiu aštunti metai ir žinau, kuo gali baigtis jūsų avantiūros. Baisu! Nusikaltama! Maža to, kad naikinate melžiamas karves, norite sužlugdyti ir pašarų bazę, o tuo pačiu ir gyvulininkystę. Jiems, matote, kukurūzai nebetinka! Jie beužsėsią trečdali, kiek numatyta plane, o visa kita bulvėms, burokams, mišiniui...

— Draugas Jūrėnai. — Arvydas nekantariai pabarbeno pirštų galais į stalą — jis buvo labai suirzęs, nes negalėjo pakeisti žmonių, kurių įgaliojimai siekia toliau, negu jų protas. — Mes norime pasėti kukurūzus gyvuliams šerti, o ne atskaitoms. Mums reikia pašaro. Mes turime būti tikri, kad rudenį nuimsime ne mažiau, kaip užplanavome pavasarį. Kitaip neturėsime nei pieno, nei bekony, nei pinigų apmokėti už darbdarį. Bet pažiūrėkim, ar mūsų sąlygomis galima pasikliauti kukurūzais, kaip pagrindine kultūra? Pirmais metais jie blogai užaugo, sekančiais buvo geresnis derlius, bet ne toks, kokio tikėjomės, o šiemet irgi niekas nėra tikras, ar kukurūzai nesužars mūsų planų. Ne, negalima statyti pašarų bazės ant vieno kukurūzo. Ir aplamai būtų neteisinga vadovautis bet kuria viena kultūra. Mūsų gamta labai kaprizinga. Štai kodėl trigubai sumažinome kukurūzams skirtą plotą ir sėsimė daugiau mišinio bei vienmečių pašarinių žaliųjų — jos ir nepalankiausiai vasarą nepaliks valstiečio nelaimėje.

(Bus daugiau)

Nepriklausomybės

sutemos

SODYBA IR JOS ATEITIS

Pasikalbėjimas su L. Sodybos Vedėju

(26)

KARIUOMENĖS VADAS GENEROLAS S. RAŠTIKIS IR JO VAIDMUO

Lietuvos užsienio politinei būklei nuolat sunkėjant, kaskart labiau darės pinklūs ir jos vadas reikalingas, ir to pinklumo bene svarbiausia priežastis — įtempti respublikos prezidento A. Smetonos ir kariuomenės vado gen. St. Raštikio santykiai, šiuolaikis artėjantis prie aukščiausio vado įtampos laipsnio. Daugumai atrodė, kad respublikos prezidento ir kariuomenės vado santykiai esą ko geriausi, ir tą tariamo gerumo iliuziją daugiausia kėlė viešosios kariuomenės vado kalbos, liaupsinančios respublikos prezidentą ir reiškiančios jam savo ištikimybę. Tačiau taip iš tikrųjų nebuvo: ta įtampa užsimezgė, gen. St. Raštikiui tapus kariuomenės vadu, jį įvairių aplinkybių veikiamą, didėjo, o nuo 1939 m. pradėjo suoliuoti, artėdama prie kulminacijos.

Kariuomenės vado gen. St. Raštikio santykius su respublikos prezidentu A. Smetona lėmė daug įvairių priežasčių. Jis ir kariuomenės vadus išliko staigiai, kaip koks meteoras, ir tuo metu, kai kariuomenės, o ypač jos vadovybės, prestižas po birželio 7 d. įvykių žemiausias buvo kritęs. Netikėtai ir kariuomenės vadus išlikęs gen. St. Raštikis visuomenės ir iš dalies pačios kariuomenės buvo sutiktas, kaip **homo novus**. Jo ir respublikos prezidento A. Smetonos, su kuriuo jis turėjo glaudžiai bendradarbiauti, mentalitetas buvo skirtingas, ir kiekvienas jų kariuomenės vaidmenį sąvaid suprato.

Naujasis kariuomenės vadas St. Raštikis pirmiausia buvo susirūpinęs pakelti smulkias kariuomenės prestižą ir tai lengviausiai tikėjosi padaryti, didindamas savo autoritetą, tam tikslui panaudojant visas parankius esamas priemones. Kaip **homo novus**, jis ryžosi savo autoritetą kelti, tapdamas populiariu, plačiai visiems žinomą žmogumi, ir tam reikalui geriausia priemonė — spauda, kuria lengviausia ir greičiausia pasiekti visus visuomenės sluoksnius. Pats gen. St. Raštikis tvirtina, kad tada ir vė-

liau esąs parašęs apie 1000 straipsnių. Jei tai būtų tiesa, tai Raštikis pats produktin-giausias publicistas, kokį kada Lietuva yra turėjusi.

Kariuomenės vadas buvo ne tik rašius, bet ir kalbus, nepraleisdamas progų, kurio se galėtų išdėstyti savo patriotines ir morales mintis, jo paties žodžiaisariant, tautamoraliniais ginklais stiprinti. Ir šiais atvejais kariuomenės vado asmenyje labiau ryškėdavo buvęs Kauno kunigų seminarijos klierikas, negu Berlyno generalinio štabo akademiją baigęs akademikas. Ir savo rašiniams ir savo kalbomis kariuomenės vadose siekė populiarumą, kurio siekimą jis pats patvirtina savo atsiminimuose.

Taip, buvo siekta populiarumo, bet kariuomenės vadovybė ir vadas siekė populiarumo ne sau, bet visai kariuomenei, — rašo atsiminimuose St. Raštikis. — Kariuomenė turi būti populiari savo tautoje ir valstybėje. Ir jei kariuomenės vadas siekė tokio populiarumo, tai jis tik vykdė jam uždėtą pareigą. Ir jis to tikslu buvo pasiekęs, kariuomenė buvo pasidariusi pas mus tikrai labai populiari.

Vargu, ar daug atsiras tokių, kurie sutiks su šiuo St. Raštikio kariuomenės vaidmens ir paskirties sampročiu. Respublikos prezidentui A. Smetonai nepatiko kariuomenės vado pernelyg didelis populiarumo siekimas, susietas su tam tikru aplombu bei poza ir jokiū būdu nesuderinamas su taip reikalingu ir būtinu kariuomenės vadui orumu. Populiarumas nėra jokia vertingumo ir autoritetingumo išraiška, o tik tai taikstymasis daugumai. Tačiau St. Raštikis, savaip suprasdamas populiarumą ir autoritetingumą, pasidarė savotišką išvadą, kad, kariuomenėje augant jo populiarumui ir autoritetui, tuo pačiu laiku pradėjęs mažėti respublikos prezidento autoritetas. Prezidentas pradėjęs bijoti kariuomenės vado konkurencijos, nors ji buvus visai nepamatuota.

Respublikos prezidento A. Smetonos santykius su kariuomenės vadu gen. St. Raštikiu ardė ne šio populiarumo siekimas, kuris prezidentui nors ir nepatiko, tačiau jam neprieštaravo, ne tariamoji konkurencijos baimė, kurios prezidentas nebijojo, bet kariuomenės vado hipokrizė, nuolat auganti ir įvairiausiais atspalviais besireiškianti.

Buvęs kariuomenės vadas gen. St. Raštikis savo atsiminimuose **Kovose dėl Lietuvos** teigia, kad jo santykiai su respublikos prezidentu A. Smetona buvę tik tarnybiniai, kuriuos lėmėsi pagarba: prezidentūra ir ypač respublikos prezidentas buvęs kažkas aukšta, kilnus, pilna pagarbos, kaip kažkokia šventovė.

Respublikos prezidentą aš norėdavau matyti nusipelnęties pagarbos aureolės supamą, reiškiant tą pagarbą ne tik išorinėmis formomis, bet ir viduriniu ištikimumu, — rašo savo atsiminimuose St. Raštikis. — Tarnybiniuose reikaluose galima buvo turėti savo nuomonę, nesutapantį su respublikos prezidento galvėjimu, galima diskutuoti ir įrodinėti savo nuomonės teisingumą, galima įtikinėti, galima ieškoti kompromisų, ir vis dėlto galima ir reikia visa tai daryti taip, kad nuo to nenukentėtų nei respublikos prezidento autoritetas, nei jam, kaip Valstybės Galvai, teikiama pagarba. Tokia mano pažiūra iš pradžių buvo labai ryški, tvirta ir beveik šventa. Vėliau, po kelerių metų betarpiško tarnybinio santykiavimo su prezidentu, ji truputį nubluško, tačiau, nepaisant net kai kurių nemalonių santykiavimo momentų, ji pasiliko manyje beveik nepasikeitusi iki pat respublikos prezidento A. Smetonos mirties ar net iki šiai dienai.

Jei tikėtis šiuo St. Raštikio apie A. Smetoną samprotavimų nuosirdumu, kurį jis nuolat pabrėžia savo atsiminimuose, tai tuomet sunku suprasti, kodėl jis, plačiai ir padirka vaizduodamas savo santykius su A. Smetona, apie jį sąmoningai ar nesąmoningai pripasakoja daug netiesos, kraipofaktus. A. Smetonai skiria diktatoriaus vaidmenį, o save laiko demokratių teisų gynėju ir parlamentinei santvarkai atstatyti kelio grindėju.

(Bus daugiau)

PAVERGTŲJŲ TAUTŲ SAVAITĖ IR VOKIECIAI

(E) Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, liepos mėn. JAV-bėse minima Pavergtųjų Tautų Savaitė. Minėjimas vyks nuo 18 iki 24 dienomis. Prezidentas Johnsonas jau paskelbė raginimą visiems gyventojams dalyvauti minėjimo rengimuose ir prisidėti prie jų pasisiekimo.

Pa proga Vakarų Vokietijos Bundestago (parlamento) narys prof. Oberlaender iškėlė parlamente vyriausybei klausimą, ar ji žino JAV-bių Kongreso 1959 m. įstatymą apie „Pavergtųjų Tautų Savaitę“ ir ar nemano pasiūlyti Bundestagui priimti panašų įstatymą, kad tuo būdu būtų išreikštas vokietijų tautos solidarumas su bolševikių pavergtųjų tautų išsilaisvinimo kova ir apsisprendimo teisės reikalavimu. Į klausimą atsakė užsienio reik. ministeris dr. Schroeder. Jis nurodė, kad Federalinės Vokietijos vyriausybė nenumato pateikti atitinkamo įstatymo projekto Bundestagui. Gyvam solidarum jausmų su pavergtomis tautomis palaikyti ir jam pareikšti, federalinės vyriausybės nuomone, Vokietijai nereikalingas joks įstatymas ir jokia įstatymu nustatyta savaitė. O kas liečia pačią vyriausybę, tai ji pakankamai dažnai yra pareiškus ir savo politiką įrodžiusi, kad ne tik vokietiams, bet ir visoms pasaulio tautoms reikalauja tautinės nepriklausomybės ir apsisprendimo teisės.

Vokietijų spauda atkreipia dėmesį į leidinius apie Lietuvą ir Estiją

(E) Vakarų Vokietijos laikraščiai nurodo, kad ACEN (Pavergtųjų Europos Tautų Seimas) yra paskelbęs leidinius apie tai, kaip komunistai užgrobė valdžią satelitinuose kraštuose — Albanijoje, Bulgarijoje ir Čekoslovakijoje. Tęsiantį to leidinių eilę, pasirodė brošiūros apie Estiją ir Lietuvą. Jose aprašoma ypatinga šių dviejų tautų istorinė raida ir duodamas aiškus vaizdas smurtu įvykdyto tų valstybių įjungimo į Sovietų Sąjungą. Aprašoma apgailetina dabartinė žmogiškoji, politinė ir ūkinė būklė. Reikia visada galvoti, kad ir tos tautos yra laisvosios Europos nariai.

Nurodomas ir adresas, kur leidinius apie Lietuvą ir Estiją galima įsigyti, būtent — ACEN Atstovybė, 53 Bonn, Herwarthstr. 6.

Vokietijų ir prancūzų įmonės Bulgarijoje

(E) Vak. Vokietijos Kruppo įmonės jau stato sintetinių audinių įmonę Bulgarijoje. Užsakymo vertė — 55 ml. DM. Iš Bulgarijos pranešama, kad su Prancūzija sutarta bulgarams pristatyti įvairių imonių įrengimus. Jie numatomi pristatyti iki kitų metų pabaigos. Bulgarija kreipėsi ir į JAV bei D. Britaniją ir painformavo apie jos pagėdavimus pramonės srityje.

Lenkų jaunimui trūksta darbo

(E) Gegužės mėn. Varšuvos radijas pareiškė, kad per kelis mėnesius gavęs 2.500 laiškų iš baigusiu technikos mokyklas jaunuolių. Jie nusiskundė savo gyvenamose srityse negalį gauti atitinkamo darbo.

Lietuvių Sodyba šią vasarą pradėjo ant-rąjį dešimtmetį. Ta proga E. Lietuvio redakcija kreipėsi į jos vedėją su keletu klausimų.

Kl. Kokie buvo Sodybos tikslai ir uždaviniai pirmuoju dešimtmečiu?

Ats. Pagrindinis Sodybos uždavinys buvo išsilaikyti savomis jėgomis, kol atsirastų pakankamai pensininkų ar šiaip nedarbingų tautiečių, kuriems apgyvendinti Sodyba buvo pirktas. Kol tokių nebuvo, imtasi organizuoti vasarvietę ir klubą. Taigi iš pat pradžių darbas buvo varomas trimis kryptimis.

Kl. Kuri šiol sričių užima pirmąją vietą? Ats. Iki šiol daugiausia rūpesčio ir darbo teikė vasarvietė. Nedirbančiųjų aprūpinimas dėl mažo jų skaičiaus buvo paskutinėji vietoj. Tačiau paskutiniuoju metu susiranda vis daugiau norinčių Sodyboje pastoviai apsigyventi, ir dėl to ateity vis mažiau patalpų atliks vasarotojams. Būtų idealu, jei vasarotojai būtų vien tik tie lietuviai.

Kl. Ar turite sunkumų organizuodami sezoninį vasarvietės verslą?

Ats. Taip. Žmonių maitinimo verslas šitame krašte yra kitas rėšutas, ir ne vienas yra atsikandęs į jį danti. Nesisekė tas biznis ir Lietuvių Namams Londone. Pagrindinį sunkumą sudaro patyrusių darbininkų stoka. Ilgos ir nenormalios darbo valandos atbaido žmones nuo virtuvės. Prie to dar prisideda nuolat nuotaikas keičia klimentai, su kuriais kitose darbo srityse beveik neriekia susidurti. Jei Sodybai pavyko šią sunkią problemą iki šiol įveikti, tai tik ilgamečių tarnautojų dėka, kurių vardai lankytojams ir be atskiro minėjimo yra žinomi.

Kl. Kokia Sodybos Klubas ateitis?

Ats. Klubas pamažu plečiasi, jo veikla didėja. Jis darosi vis labiau žinomas vietinių gyventojų tarpe. Nelietuvių narių skaičius jau prašoka du šimtus. Per eilę metų klubas dar įvairius veiklos eksperimentus, iš kurių ne visi buvo sėkmingi. Paskutiniu laiku suorganizuota šaudymo sekcija, kuri, pasak vietinės spaudos, turėtų turėti gražią ateitį. Paruošiamieji darbai dar nebaigti.

Kl. Kas daroma nedirbančiųjų reikalams pagerinti?

Ats. Palyginus su pirmaisiais metais, padaryta nemažai. Beveik visi jų užimamieji kambariai turi vandenį ir pastovų apšildymą. Išsirūpinta iš valdžios didesnės pašalpos. Atnaujintas vienas ligi tol beveik nenaudojamas pastatas, kuriame dabar šiltai ir patogiai yra įsikūrę nedirbingieji. To pastato atnaujinimas pareikalavo daugiau kaip pusantro tūkstančio pinigais ir nenumatytai daug darbo. Dar viena problema yra likusi neišspręsta — tai atskiro žmogaus suradimas nepajėgiems aptarnauti ir prižiūrėti.

Kl. Ar Sodyba numato dar savo veiklą plėsti?

Ats. Dabartinėmis sąlygomis jau beveik pasiektas riba. Turimomis jėgomis ir priemonėmis ne ką daugiau galima padaryti. Bet galimybių yra. Norint toliau plėstis, reiktų ieškoti papildomos darbo jėgos ir kapitalo. Pats artimiausias ateities planas yra išsirūpinti valdžios įstaigų leidimą naujoms statyboms Sodybos ribose. Jei tai pasisektų, tai susidarytų galimybė pradėti kurti ne tik lietuvišką sodybą, bet ir visą lietuvišką kaimą... Tačiau šitie dalykai jau nebeprisklauso vien tik nuo mūsų gerų norų.

Kl. Sodyboje yra susikūrusios tam tikros tradicijos. Viena iš jų — Sekminių saskrydis. Kaip šita įvykių vertina Sodybos gyventojai?

Ats. Sekminių saskrydis yra gražus dalykas, nors jis ir palieka Sodybos tarnautojus ne tik pervargusius, bet kartu ir šiek tiek nusivylusius. Tam tikros reformos gal ir čia būtų ne pro šalį. Juk tai yra savotiškos Anglijos Lietuvių Dienos. Ar negalėtumės jos praeiti kiek lietuviškesnė ir blaivesnė nuotaikoj? Svečių kritika galėtų būti rimtesnė, priekaištai apgalvoti, pagyrimai neperdėti... Iš saskrydžio grįžę, kiekvienas turėtų jaustis šį tą čia gaves, atsinaujinęs, praskaidrėjęs. Mūsų saskrydžiai kasmet patraukia vis didesnį vietos gyventojų dėmesį. Jau vien tik šis faktas reikalauja mūsų tinkamos reprezentacijos. Jei kur peržengiamos ribos, susidaro pavojus ne tik geram lietuvių vardui, bet ir mūsų veiklos tęstinumui.

„DZIENNIK POLSKI“ APIE LIETUVOS DIPLOMATIJOS SEFĄ

Londonan su reikalais atvykęs Lietuvos Diplomatinijos Sefą Ministerį St. Lazoraitį buvo pasikvietusi Adomo Mickevičiaus vardo lietuvių-lenkų draugija padaryti pranešimo aktualiaisiais klausimais.

Birželio 28 d. numeryje plačiau aprašydamos tą susitikimą draugijos subuvime. Londone einąs lenkų laikraštis „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza“ atpasakoja, kad Ministeris S. Lazoraitis papasakojo apie Lietuvos dabartinę padėtį, o taip pat supažindina suos skaitytojus ir su pačiu prelegentu.

Draugijos vadovais šiuo metu yra iš lietuvių pusės M. Bajorinas, o iš lenkų E. Kudrewicz.

Kl. Didesni lietuvių susibūrimai paprastai gerai apsimoka finansiskai. Ar Sekminių saskrydžiai duoda daug pelno Sodybai? Ats. Pajamos ir pelnas yra du skirtingi dalykai. Apyvarta padaroma neblogo, bet kalbėti apie didelius pelnus nebūtų tiks-lu. Iš to numatomojo Sekminių pelno reikia išnuomoti brangiai kaštuojančias palapines, pasamdyti orkestrą, apmokėti baro ir virtuvės darbininkus (jei iš viso jų galima per šventes gauti), atpirkti tuzinais sudaužytus stiklus, padengti vandenį ir elektros tiekimo padidėjusias išlaidas, įsigyti dingusių ar sugadintų inventorių ir padengti visas kitas su saskrydžio ruošimu susijusias išlaidas. Atsakaičius visą tai, pelnas nebegali būti labai didelis. Juo labiau, kad dalis svečių su savim atsigabena ne tik maisto, bet ir stipriųjų gėrų atsargas... Pagaliau pelnas nėra pagrindinis tikslas, dėl kurio saskrydžiai ruošiami. O jeigu iš viso to triušo neliktų vienas kitas svaras Sodybai, tai jos vadovybė turėtų būti pakaltinta nesugebėjimu...

Kl. Paskutiniais metais Sekminės buvo organizuojamos jaunimo vardu. Ar panašūs saskrydžiai turi teigiamos įtakos lietuviškam jaunimui?

Ats. Labai sunku klausimas. Pirmiausia, įtaka jaunimui priklauso nuo dviejų aplinkybių: vyresniųjų rodomo pavyzdžio ir saskrydžio programos. Ar šie dalykai yra pakankami, tegu atsako pats sau kiekvienas saskrydžio dalyvis. Antras dalykas yra pats jaunimas. Jis, kaip matyti, yra lyg ir pasinėses dviem kryptim. Vieni labiau linkę į nuosaikumą, nevengia lietuviškai kalbėti ir nesibijo prireikus lietuvių vardą apginti. Antrieji labiau plaukia pasroviui. Jie savo kalba, išvaizda ir elgsena stengiasi pamėgdžioti šiuo metu labai populiarią anglų jaunimo dalį, kuri sudaro rūpestio viešosios tvarkos ir gėrovės saugotojams. Sodyboje, atrodo, vyrauja šie pastarieji. Būtų gera, kad atsirastų vadovų ar organizacijų, kurios sujungtų šias abi sroves į vieną darnų lietuvišką reprezentacinį vienetą. Bet tokiam apsiungimui Sekminių saskrydžio neužtenka. Čia reikia kai ko daugiau.

Kl. Koks būtų Tamstos didžiausias pagėdavimas vienuoliktąjį sezoną pradedant?

Ats. Kad per sekantį dešimtmetį Sodyba išaugtų į gražią, didelę, lietuvišką koloniją, kuri pajėgtų priglauti visus globos reikalingus tautiečius ir sėkmingai atstovautų mūsų kraštui ir žmonėms šioje mums draugiškoje saloje.

Jaunimo festivalis ne Alžyre, bet Sofijoje

(E) Jaunimo festivalio paruošiamasis komitetas birželio 27 d. Paryžiuje pasiskelbė, kad iš anksto numatytas surengti Alžyre (liepos 28 d. — rugp. 9 d.) komunistinio jaunimo festivalis neįvyks Alžyre, bet greičiausiai bus surengtas Bulgarijoje, Sofijoje. Dar neaišku, ar jis įvyks vasarą, ar vėliau. Alžyro festivalyje buvo laukiama atvyks-tant apie 25.000 jaunuolių iš viso pasaulio kraštų.

Rusas „Komuniste“ paneigia nacių - sovietų suokalbi

(E) Vilniuje leidžiamas „Komunistas“ (Nr. 5) įdėjo istorijos mokslų kandidato V. Guščino straipsnį „TSRS kova už Lietuvos saugumą“. Straipsnyje pateikti tariamai istoriniai faktai, tačiau iš tikrųjų kelia ma „didelę Sovietų Sąjungos paramą“ Lietuva. Įdomu tai, kad „istorikas“ Guščinas visaiškai nekalba, atseit, paneigia 1939 m. tarp Molotovo ir Ribbentropo pasirašytus slaptausius protokolus, kuriais agresoriai pasidalijo Rytų Europą. Jau žinoma, kad nacių - sovietų suokalbis prisidėjo prie sovietų įvykdytos Pabaltijų kraštų okupacijos. Slaptieji protokolai, jų turinys paaiškėjo pokario metu. Juos paskelbė JAV V-bės Departamentas 1948 m. knygoje „Nazi - Soviet Relations 1939-1941“. Protokolas nutylimas ne tik Sovietų Sąjungoje, bet ir kituose komunistinių režimų kraštuose.

— Britanijos policininkai netrukus bus aprūpinti ašarinėmis dujomis, kurias galės naudoti susidūrę su ginkluotais plėšikais ar bepročiais.

IR VASARĄ, IR ŽIEMĄ,

IR RUDENĮ, IR PAVASARĮ
ne tik maistu, bet ir kitomis gėrybėmis
Jei saviems padėti nori,
Padarysi tai tikrai,
Kreipkis tik tuojau pas TAURĄ,
Ir neliks klisenė klaura!

TAURAS

(A. BRIEDIS)

3, ST. DUNSTAN'S GARDENS,
LONDON, W.3
Tel. ACO 4374

Atstovas Manchesteryje:
L. Puras, 79 Victoria Cres., Eccles,
Manchester.

SAVIEJI SAVUOSIUS

Birželio 15 d. Nr. 44 JAV einas „Darbininkas“ išsispausdino šitokį straipsnį apie min. gen. Skučo ir dir. A. Povilaitio suėmimą.

Prezidentas ragino gen. Skučą bėgti, min. pirmininkas laukti, iki jam bus pranešta, kas toliau daryti. Gen. Skučas davė žodį be vyriausybės žinios iš Lietuvos nepasitraukti, bet gyventi pasienyje, Povilaitio ūkyje, kuris buvo Vokietijos pasienyje. Apie tolimesnius įvykius St. Skučienė informavo:

„Apie 3 valandą po pietų pasiekėme Povilaitio ūkį Žygačiuose. Čia per radiją tuoj išgirdome, kad sovietų kariuomenė perėjo sieną ir žygiuoja į Lietuvos teritoriją. Vyras, norėdamas patirti, ką jam toliau daryti, telefonu mėgino susiršti su Kaunu, bet nepasisekė. Tada kartu su Povilaitiu nuvyko į Pašvenčio sienos perėjimo punktą, iš kur vėl mėgino telefonu pasiekti Merį, Raštikį ar nors prezidentūrą, bet ir šį kartą nepavyko. Sugrįžęs į Povilaitio ūkį, paėmė mus, ir visi išvažiavome į Pašventį, arčiau sienos. Atvykę pastebėjome visą pa sienį tankiai apstatytą sargybonėmis. Apsistojome Pašvenčio mokykloje.

Punkte iš pasienio policininko patyręs, kad apie 2 val. po pietų, vadinasi, tada, kada mes buvome iš Kauno pakeliiu į Žygačius, buvo gauta iš Kauno telefonograma uždaryti sienos perėjimo punktą ir sustiprinti sienos apsaugą. Be to, sužinojęs, kad mums išvykus iš Žygačių į Pašventį, iš Povilaitio ūkio į pasienio punktą, telefonu moteriškas balsas pranešęs: „Pas mus policija!“ Tolesnis pasikalbėjimas staiga nutrūktas...

Taip mums nerimaujant, staiga pamatėm į kiemą įsukantį automobilį, kuriame sėdėjo vadaus reikalų ministerijos policijos rezervo 5-6 policininkai, vienas visai nepažįstamas, o visi kiti matyti vyrai. Povilaitis greitai dingęs iš kiemo. Iššokę iš mašinos, policininkai tuojau apsupo gen. Skučą ir atstatė į jį šautuvus, bet jis ramiai tarė: „Vyrai, nuleiskit šautuvus, niekur nebėgsiu“.

Tuo metu iš pasienio pusės pasiekė mus šautuvo šūvio garsas. Pamatėme, kaip du pasienio sargybiniai atvedė į kiemą Povilaitį, užlaužtom už nugaros rankom. Paaiškėjo, esą, Povilaitis mėginęs perbėgti sieną, bet buvo sargybinio šūvio įspėtas ir sulauktytas.

Nepažįstamas policijos vachmistras perkaltė Skučo suėmimo įsakymą, surašytą paprastame lape, kuriame nebuvo nei kartinio nei kitokio atspaudo, bet po įsakymo buvo keliolikos asmenų parašai. Skučas ištaręs, jog kai kurios pavardės neįskaitytos, tačiau kas buvo pasirašęs arešto įsakymą, man neteko patirti. Suėmimas buvo įvykdytas birželio 15 d. apie 5 v. vakaro“. Apie lietuvių dalyvavimą šioje suėmimo aferoje patiriame dar daugiau. S. Skučienė informuoja:

„Suėmimo įsakyme nebuvo nurodyta, ką

daryti su suimtaisiais: ar juos vežti į Kauną, ar laukti vietoje tolimesnių nurodymų. Todėl vachmistras vėl bėgino į pasienio punktą ir iš ten telefonu mėgino susisiekti su Kaunu. Tik 10 val. vakaro jam pasisekė susiršti su Kaunu, iš kur buvo paliepta suimtuosius apnakvydinti suėmimo vietoje. Abudu suimtieji buvo patalpinti mokykloje atskiruose kambariuose. Naktį sargyba juos saugojo viduje ir iš lauko pusės.

Nejauki naktis praėjo akių nesudėjus. Birželio 16 d., sekmadienio gražų rytą, apie 10 valandą, iš Jurbarko atvyko pasienio policijos baro viršininkas Simas Bobelis (vėliau ištremtas į Sibirą) su keliais policininkais ir pranešė, kad Raseinių apskritys viršininkas Rozmanas laukias Jurbarko suimtųjų pristatymo...

Šeštadienį, tuoj po gen. Skučo ir Povilaitio suėmimo, sustiprintas sienos saugojimas buvo nuimtas, ir perėjimo punktą į Vokietiją vėl buvo atidarytas. Tada iš Vokietijos pusės, Smalininkų, į Pašventį pas mus grįžo Pranas Meškauskas-Germantas, Lietuvos saugumo departamento tarnautojas. Jis ir Vokietiją buvo nuvykęs kiek anksčiau, prieš kelias valandas, pasiteltrauti apie gen. Skučo ir Povilaitio perėjimą per sieną. Grįžusį Meškauską-Germantą vachmistras taip pat suėmė ir per naktį išlaikė su Skučo ir Povilaitiu. Tik sekmadienio rytą Simas Bobelis, patikrinęs suėmimo įsakymą ir jame neradęs išrašytos Meškausk-Germanto pavardės, jį tuoj paleido, ir jis sugrįžęs į Kauną.

Bobeliui patikrinus įsakymą, suimtieji buvo susodinti į mašiną tarp ginkluotų sargybinių... Po to jie buvo išvežti Jurbarko kryptimi“.

• • •

Kas tuos policininkus pasiuntė gen. Skučo suimti? Atsakymą randame St. Skučienės informacijoje:

„...daug vėliau patyrėme iš p. Jankausko, buvusio Kauno miesto policijos vado, kad birželio 15 d. jį pasiekė B. Giedraitis, vadaus reikalų viceministeris, ir jam pasakęs, kad reikia parinkti patikimus vyrus vykti į pasienį ir atgabenti Skučą su Povilaitiu. Pačiam Jankauskui pasiūlius vykti į pasienį, B. Giedraitis pasakęs, kad jų nepasitikįs, ir pasakęs, jog tamsta liksi čia. Po to buvo parinkti kiti vyrai. Iš jų tik vienas žinojęs, kuriuo tikslu vyksta į pasienį; kiti policininkai nieko nežinoję, kokį uždavinį jie turėsią vykdyti“.

Skaitai šiuos pasakojimus; prisimeni, kaip vyriausybės nariai važinėjo į Vokietijos pasienį prikalbinti, kad prezidentas A. Smetona grįžtų į bolševikų užimtą Kauną, ir tada nustoji stebėjėsis, jei Vakaruose kalbama, kad bolševikai dabar nebe tie; gali tik stebėtis, kiek bolševikai moka pa žmonių naivumas, kiek bolševikai moka pasinaudoti kvailumu tų, kuriuos nori praudyti.

